

post Pentecosten

Matthæi. V.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis: Amen dico uobis, nisi abundauerit iustitia uestra plus quàm scribarum & pharisæorum. Et reliqua.

Qui putant p̄cepta ueteris testamenti districtiora esse quàm noui, discant ex presentia lectione suam ignorantiam confiteri, audiantq; ipsam saluatore discipulis dicentem: **Amen dico uobis, nisi abundauerit iustitia uestra plus quàm scribarum et pharisæorū, nō intrabitis in regnū**

cælorum. Iustitia scribarum & pharisæorum erat, hominem non occidere: iustitia uero eorum, qui regnum cælorum intrare desiderant, maior esse debet, ut non solum homines non occidant, sed ne irascantur, aut odio habeant. Iustitia scribarum & pharisæorum erat, diligere amicum & odio habere inimicū: iustitia autem eorū, qui intraturi sunt in regnum cælorum, maior debet esse, ut non solū amicum in deum, sed etiam inimicum diligāt propter deum, dicēte domino: Diligite inimicos uestros, benefacite his q̄ ode

Hebr. 13

runt uos, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos, ut sitis filij patris uestri qui in caelis est. Iustitia scribarum & pharisaeorum erat, non moecharum cum uxore proximi sui: iustitia eorum, qui regnum caelorum intrare desiderant, maior esse debet, ut non solum adulterium non perperrent in corpore, sed etiam nec delectentur in corde, propter illud quod dominus ait: Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. Et propter illud Apostoli, Fornicatores & adulteros iudicabit deus. Iustitia scribarum & pharisaeorum erat, aliena non reperire: iustitia eorum, qui ingredi desiderant regnum caelorum, maior esse debet, ut & propria largiantur, & reprobis non resistant, domino dicente: Nolite resistere malo, & si quis quod tuum est tulerit, ne repetas. Quibus exemplis profecto patet, quia praecipua noui testamenti tanto sunt districtiora, quanto spiritualia. Illa enim quasi paruulis & carnalibus carnalia sunt data, in quibus perfectio non est manifestata, sed malitia refecata. Haec uero spiritualibus spiritualia sunt data, quae non terrenam possessionem, sed caelestem praeparant mansionem. Illius temporali iustitia temporale praemium expectabat, domino dicente: Obserua & audi praecipua domini dei tui, ut bene sit tibi, & longo uiuas tempore, & ingressus possideas terram lacte & melle manantem. Perfectio noui testamenti uitam pollicetur aeternam, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit deus diligentibus se. Quibus ergo maius praemium promittitur, maior debet esse iustitia. Aliter: Iustitia scribarum & pharisaeorum esse putabatur, quanquam non esset iustitia, quod exterminabant facies suas, ut appa-

rerent hominibus ieiunantes, intus autem pleni erant rapina & iniquitate. Iustitia uero eorum, qui regnum dei intrare desiderant, maior esse debet, ut sanctitas que apparet in corpore, multo magis seruetur in corde. Iustitia scribarum & pharisæorum uidebatur esse, quod alligabant onera grauiam & importabilia, & imponebant in humeros hominum, digito autem suo nolebant ea mouere. Iustitia eorum, qui regnum celorum intrare uolunt, maior esse debet, ut mandatum dei primi custodiant, nec prætermittant quæ alios custodienda docent uel docuerunt. Iustitia scribarum & pharisæorum esse cernebatur, quod decimabant mentham & anethum & cyminum & omne olus herbarum, maiora autem legis prætermittebant. Iustitia eorum, qui regnum dei intraturi sunt, magis abundare debet, ut sic minima præcepta dei custodiant, quatenus maiora non prætermittant. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Antiquis dictum est, id est, populo iudeorum, cui a domino per Moysen præceptum erat ut non occideret: aut si quis occideret, & ipse occideretur. Ego autem dico uobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Id est, ego nouus homo, qui non ueni soluere legem, sed adimplere, qui elegi uos de mundo, & mandatum nouum do uobis, ut uos inuicem diligatis, ego autem dico uobis: [Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.] Tanta ergo pena punitur ira in nouo testamento, quanta homicidium in ueteri, secundum quod Iohannes apostolus ait: Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. In nonnullis autem codicibus ira scriptum legitur: Omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio. Quidam ita intelligent

dum putauerūt, quasi tunc ira nō esset peccatum, qm̄ ab alijs laesi uel puocati irascimur. Sed radendū est, sine causa. Non em̄ sine causa, uel cū causa Christiano fratri irasci permittitur, cui à dño præceptū est. Noli resistere malo, sed percutiēti maxillā, præbe ei & alterā, & pro persecutoribus exora. Seruū em̄ dñi (ut ait Apostolus) nō oportet rixari, sed mansuetum esse ad oēs, etiā ad eos qui cōtraria sapiunt. Et sicut Iacobus apostolus ait, Ita uiri iustitiā dei non operatur. In magna obseruantia charitatis stimulus iræ circuncludit, quia nemo eū quē ueraciter diligit, occidere potest. Qui aut̄ dixerit fratri suo racha, reus erit cōsilio. Racha nec græcū est, nec latinū, sed pprie Hebraicum. Dicit̄ em̄ *קעו*, id est, inanis & uacuum, quem nos sine sensu uel absq; cerebro possumus appellare. Quidā aut̄ etymologiam huius noīs de græco trahe re uoluerunt, putantes dici pannosum. Græce em̄ pānus *πακός* dicitur. Sed nos uim huius uerbi subtilius perspicentes, nihil aliud intelligimus esse racha, nisi uocē inconditā irati animi, cōmotionem significātis. Quales sunt interiectiones apud grammaticos, sicut dicitur à dolente heu, ab irascente hei, à cadente atar. Et pulchre dicit̄: Qui dixerit fratri suo racha. Frater em̄ noster est, qui eodē precio nobiscum redemptus est, eodem baptismo est regeneratus. Si em̄ (ut dominus ait) de ocioso sermone rationē redditori sumus in die iudicij, multo magis de cōtumelioso. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Notandū in hoc loco, quia gradatim de minimis ad maiora ascenditur, qm̄ pro qualitate peccati uindictam comminatur. In primo em̄ loco unum solum mō posuit, id est, iram: in secundo, duo, id est, iram, & uocem iræ

cōmotionem significantis: in tertio, tria: iram, uocem & contumeliam. Sicut ergo maius peccatum est, dicere fate, q̄ solummō irasci, uel dicere racha: sic grauius est reum esse gehennæ ignis, quàm reum iudicio, uel concilio. In iudicio em̄ causa discutitur: & is qui reus esse purabatur, nonnunquam innocens inuenitur, in concilio si quis reus conuictus est, qua pœna puniatur ab alijs tractatur, & adhuc euadere solet. In gehenna aut̄ ignis, nulla est liberatio. Et ideo in retributione pœnæ, quātitas peccati designat. Gehennæ nomen in tota serie scripturæ ueteris testamenti nō reperitur, sed à saluatore primum in euāgelio positum cognoscitur. Compositum autem nomen est gehenna ex ge & ennon, quia uallis gratuita interpretatur. fuit enim uallis filiorum Ennon iuxta Ierusalem, ubi propter scelus idololatriæ multa iecerunt cadauera mortuorum. Et ideo ubicunq; nomen gehennæ ponitur, inferni pœna designatur. Sed ne asperam uideretur saluator protulisse sententiam, cum dixerit reum esse gehennæ ignis eum, qui dixerit fratri suo fatue, statim remedium reconciliationis subiunxit, dicens: Si ergo offers munus tuū ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet ali quid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare & uade prius reconciliari fratri tuo, & tūc ueniens offer munus tuum.] In quibus uerbis sollicitè considerare debemus, quantū ipse in nobis fraternū amorē diligit, quātū uel malū discordiæ odio habeat, cū munera ante altare nō oblata relinquere iubet, & prius reconciliari fratri. Cū em̄ dñs nostra nō nisi propter nos quærat, illi pacis hostiam nequaquā offerre possumus, quàm diu fratribus impacifici su-

mus. **Nec** putandum est quod ei tantummodo munera offerimus, cum manibus oblationem ante altare deportamus, sed quando orationi insistimus, ac peiunium & uigilias carnem maceramus, cū elemosynas tribuimus, hospitem suscipimus, nudū cooperimus, & cetera his similia pietatis opera implemus, & cetera his similia pietatis opera implemus, tunc munera deo offerimus. **Cauendum** ergo sumopere est, ne malum discordiæ contra aliquem in corde teneamus, & propter hoc nostra munera in cōspectu dei accepta non sint: quomodo deo placabilem hostiam (ut dictum est) offerre non possumus; quandiu proximis implacabiles sumus. **Notandum** autem quia non ait, **Si** tu habes aliquid aduersus fratrem tuum: sed, **Si** frater tuus habet aliqd aduersum te. **Tunc** enim frater noster aduersum nos habet aliquid, quando nos laedit. **Pergendum** ergo est ad recōciliationē. & si ueniam petere uoluerit, quod in nobis peccauit, clementer est dimittendum, propter hoc quod dominus ait: **Cum** stabitis ad orandum, dimitte & c. Si autem ueniam postulare noluerit, spirituales fratres secretius immittendi sunt, qui eum ad humilitatis satisfactionem prouocēt, iuxta præceptum domini dicentis: **Si** te audire noluerit frater tuus, adhibe tecum unum uel duos, ut in ore duorum uel trium testium stet omne uerbum. **Si** autem contumax & superbus perseuerauerit ille, qui in te peccauit, nō necesse est ut tu ei ueniā postules, sed tamen propter deū ex corde dimitte, ut securus accedēs ad altare, dicere possis: **Dimitte** nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. & ut impleat in nobis, quod dominus ait: **Si** dimiseritis hominibus peccata eorū, & pater uester caelestis dimittet uobis pec-

POST PENTECOSTEN. 329

cata uestra. Quod si ex utraque parte negligentia cō-
tigit, ab utraque ueniæ satisfactio procedere debet.
Hæc tamen discretio in hac reconciliatione obseruā-
da est, ut si ille qui alium læsit, temporale damnū in-
tulit, quod iniuste abstulit, iuste restituat. Si autē uer-
bo aut conuitio tantum proximo fecit iniuriam, suf-
ficere creditur sola uenię postulatio ad satisfactionē.
Vnde post reconciliationem à domino dicitur: **Et
tunc ueniens offeres munus tuum. Esto cō-
sentiens aduersario tuo dum es in uia cū eo.**
Forse mouet aliquem ad quærendum, quis sit aduer-
sarius noster, cum quo cōcordare nos iubet dominus
noster, Cui respondendum est, quia aduersarius iste
sermo dei intelligitur, non quia recte aduersarius sit
nostræ salutis, sed quia contradicit nostræ carnali uo-
luntati. Verbi gratia: Carnalis delectatio pertrahe-
re nos cupit ad adulteriū, cōtrarius autem tibi sermo
dei clamat: Adulteri regnum dei nō possidebunt. Et ite-
rum: Qui uiderit mulierem ad concupiscēdum eam,
iam moxchatus est eam in corde suo. Si autem audita
hac uoce, uitaueris carnalem delectationē, id est, ar-
dorem libidinis freno continentig restrinxeris, cōcor-
dasti cum aduersario tuo in bono tuo. Dicamus & ali-
ud, suggerit tibi ebrietas & immitit faucib⁹ tuis siccī-
tatem, usq; quo uenias ad ebrietatem, sed contradicit
tibi sermo diuinus: Videte, ne grauentur corda uestra
in crapula & ebrietate. Et iterum: Ebriosi regnum dei
non possidebunt. Vince ergo delectationem potan-
di, & concorda cum aduersario tuo. Sic de cæteris, uī-
tīs sentiendum est, in quibus caro concupiscit aduer-
sus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Et hęc

sibi inuicem aduersantur, ut non ea quæ uolumus faciamus. **V**ia autem, præsens est uita. Quædiu enim in presenti uita manemus, quæsi in uia & in itinere sumus, et necdum ad patriam peruenimus. In uia ergo cum aduersario nostro concordare iubemur, quia post mortem, nec audiendi uerbum dei, nec emendandi locus erit, Salomone testante, qui ait: **Q**uodcumque potest manus tua facere, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia est apud inferos quod tu properas. **V**nde & de his, qui tarde conuerti negligunt, dicitur: **I**nuocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non inuenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem domini non auerint, nec acceperint consilijs meis, & detraxerint uerisæ correptioni mee. **V**alde autem timendum est, quod inferi: **N**esote tradat te aduersarius iudici, et inder tradat te ministro, et in carcere mittaris. **S**i audire nolueris, & cum aduersario tuo concordare neglexeris, ipse tradet te iudici, id est, ipse sermo dei erit in testimonium tuæ damnationis, qui prohibitor fuit tuæ correptionis. **E**t non solum sermo dei erit tibi in testimonium, sed & ipsæ cogitationes aduersum te consurgent, sicut **A**postolus ait: **C**ogitationum inuicem aduersantium, aut etiam defendentium in die, quando iudicabit deus occulta hominum. **N**am & ipsa terra, in qua peccamus, nobis in testimonium erit, nisi prius medicina penitentis sanati fuerimus, teste beato **I**ob qui ait: **E**t terra aduersum me clamat. **M**inister autem cui traditur is, qui cum aduersario suo concordare noluit, diabolus intelligitur, qui super eos ministerium accipiet iustæ damnationis, qui sponte se tradiderunt prauæ actioni. **I**psos enim exactores

habebunt in pœna, quos persuasores habuerunt in culpa. Carcer autem infernus est, ubi est uermis qui non morietur, & ignis qui non extinguetur, de quo per Iohannem in Apocalypsi dicitur: Omnes blasphemi, fornicatores & adulteri, mittentur in stagnū ignis & sulphuris. Quod autem subiungit, **Amen dico tibi, non eris inde donec reddas nouissimam quadrantem,** Donec, aduerbium finitum pro infinito posuit tempore, quod non solum hoc in loco sacra scriptura, sed etiam plurimis in locis facere consuevit, sicut dominus per Prophetam ait: Donec senescatis, ego sum. Et Psalmista: Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad dominum deum nostrum, donec misereatur nostri. Nunquid aut post illorum senectam deus futurus non erit, aut postquam miserus fuerit nobis, oculi nostri cessabunt respicere illum? Non, sed (sicut diximus) finitū pro infinito posuit. Qui locus Origenianos destruit, qui falsa pietate dixerunt post iudicium demones esse soluendos. Sicut enim æternum regnum præparatum est sanctis, ita æternum supplicium reprobis, domino dicere: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Et iterum: Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in uitam æternam. Hinc per Salomonem dicitur: Lignū in quacūq; parte ceciderit, siue ad austrum, siue ad aquilonē, id ē, siue in infernum, siue in regnum dei, ibi erit.

DOMINICA VIII.

post Pentecosten

Marci VIII.